Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

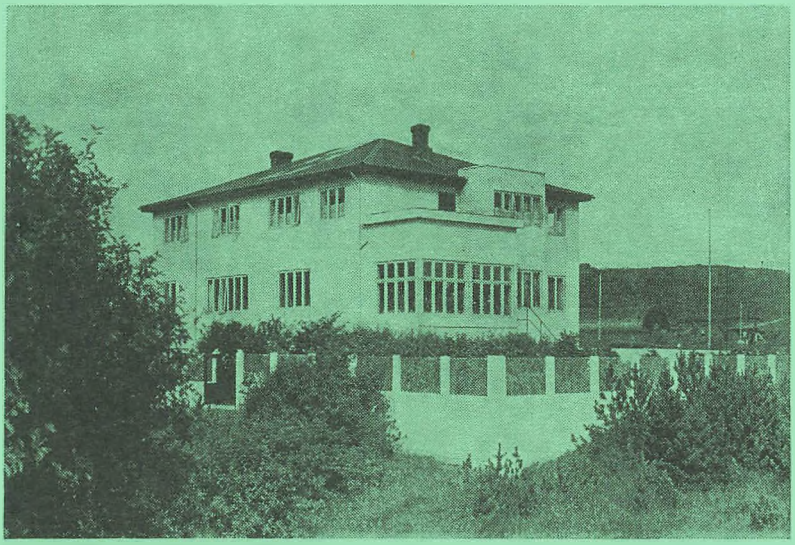
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

ALMA OG E. F. S. JUHLERT

LYKKELIGE MINDER FRA FÆRØERNE

Hvilehjemmet »Naina«, Torshavn, Færøerne.

TILEGNELSE:

Dette lille mindeskrift er nedskrevet efter opfordring af venner og kirkelige myndigheder på Færøerne, til hvem vi lejlighedsvis har fortalt enkeltheder fra disse minder, bl. a. ved et foredrag i færøsk radio og i »Føroya Kvindefelag« samt på anden måde personligt, – og som da ønskede det fortalte nedskrevet, så en større kreds kunne få kendskab til de mange forunderlige hændelser, som vor himmelske Herres hånd var synligt med i, da den på de følgende sider omtalte opgave skulle løses.

Derfor skal også dette hæfte tilegnes det færøske folk som helhed i dyb taknemlighed for den trofaste kærlighed og forståelse, vi mødte gennem de mange år på Færøerne (tilsammen 28 år af vort liv), herunder også for den støtte, der fra de offentlige myndigheders side er vist denne sag.

Men først og sidst udsendes denne beretning i håb om, at læseren heraf må kunne opfatte, at baggrunden for alle livets lykkelige minder må munde ud i ordene: »GUD ALENE TILKOMMER AL ÆRE«.

Udgiverne.

FÆRØERNE
(på færøsk: Föroya)

Danske skolebøger indeholder som bekendt kun få og ufyldestgørende oplysninger om Færøerne, der dog gennem århundreder har været tæt tilknyttet Danmark og i hvert fald delvis administreret herfra.

Nærværende lille skrift, hvis hovedemne er en konkret redegørelse for en enkelt lykkelig begivenhed under det færøske sundhedsvæsen, skal derfor indledes med nogle almennyttige topografiske og andre oplysninger om disse ellers i sig selv ret isolerede atlanterhavsøer – selv om disse oplysninger kan findes bekræftet i de fleste danske leksika:

Færøerne er beliggende på 62. grader nordlig bredde, hvilket vil sige nogenlunde ret vest ud for Bergen i Norge, men samtidig lidt nordligere end Grønlands sydligste kystdistrikt. Landområdet er på 1.400 kv.-kilometer, eller nogenlunde som Lolland. Indbyggerantallet er ca. 41.000, hvoraf næsten trediedelen er bosat i hovedstaden Thorshavn (på færøsk Torshavn eller blot »Havn«), der i 1922 kun havde 2.500 indbyggere, og som således ligesom København er blevet overbefolket i forhold til landet som helhed. Dette skyldes der som her en opvoksende industri af hovedstadsområderne med tilsvarende affolkning fra mindre bopladser. – Undergrunden på disse klippeøer hidrører fra tertiære vulkanaflejringer, hvorved øerne er opbygget af vekslende lag af basalt og tuf, oftest og især på de østvendte lavere dalstrøg dækket af et tyndt jordlag med vækstmulighed for græs, kartofler og lidt byg. Dette giver dog baggrund for fårehold, der før i tiden talte hen imod 100.000 stk. mod nu efter seneste tal kun 70.000 samt en del malkekvæg, hvis antal nu kun er 1.500 stk., og der importeres nu både mælk og kartofler til supplering af hjemmeavlen. Andet korn end byg kan ikke modnes i det fugtige havklima. – Det afgjort vigtigste erhverv har i mere end hundrede år været havfiskeri, der foruden hjemmefiskeri til eget forbrug er foretaget med større fiskeskibe og trawlere til farvandene omkring Island og Grønland eller helt over til New Foundland, og fra disse fjerne fangstpladser er eksportfisken da hentet hjem, hvor den mere eller mindre efterbehandlet, før som klipfisk, nu mest som saltfisk eller fileteret eksporteres til de specielle kundemarkeder i sydeuropæiske lande, undertiden med Danmark som mellemled af valutariske grunde.

Det helt særprægede færøske sprog er formentlig udrundet af vestnorske dialekter, efter at øerne i vikingetiden fik islæt af norske kolonister.

Ved Kalmarunionen i 1380 og siden denne har Færøerne været knyttet til Danmark som foran nævnt.

Politiske forhold mellem landsdelene skal iøvrigt ikke omtales her, idet der er nok at øse af for den interesserede i så henseende, hvor bibliotekerne altid da vil være hjælpsomme.

Blandt erhvervskilderne på Færøerne skal dog også her nævnes den navnlig før i tiden livsvigtige grindefangst (småhvaler) samt fuglefangst på de vestlige fjeldsider, alt dog mest til hjemligt forbrug, hvor det som saltmad eller henkogt indgik i daglig husholdning som næsten uundværligt tilskud i betragtning af de sparsomt forekommende vitaminrige grønsager, fordi spækket på grindehvalerne fuldtud dækker behovet for samtlige vitaminer.

Et grindedrab på Færøerne kunne før i tiden tælle helt hen mod et tusind dyr, der hvert vejede tusinde kilo eller mere foruden nogle mindre dyr. Det kunne endog ske, at en hvalmoder fødte sin unge i de hektiske stunder under jagten og drabet. Denne rige fangst fordeltes da efter et lovfæstet reglement, hvorefter hver husstand ganske gratis efter personantal fik tildelt en part, der kunne række måneder frem i tiden, når det var et stort antal af hvaler, der var dræbt.

Før den endelige fordeling blev dog i sin tid en del solgt ved auktion, af hvis midler alle skader på både og redskaber blev dækket. Nu dækker kommunen sådanne skader, så hele fangsten kan fordeles efter loven. Men i de senere år er desværre antallet af disse vigtige grindefangster blevet mindre og mindre.

Desuden har der på Suderøs nordlige område været brunkulsbrydning til hjemligt forbrug udover tørveskæring mange steder på øerne. – Navnlig i krigsårerne, hvor tilførsler af olie og kul udefra tildels svigtede.

Medens som nævnt de østlige lavere dalstrøg er forholdsvis frodige til trivselen af et ret sparsomt, men samtidig arbejdskrævende og besværligt landbrug, rejser øerne sig vestover til meget anselig højde, hvor det drejer sig om fjeldtoppe på omkring 900 meter eller mere, der ud mod havet rejser sig næsten lodret som en mur mod havets vælde, hvor dog førnævnte basaltlag fra gammel tid har dannet »hylder«, der giver mulighed for et utællelig rigt fugleliv som bygger reder på hylderne. Her bor lomvien og flere mågearter, der er genstand for den færøske fuglefangst og indsamling af deres æg. Dette foregår ved, at fuglefangeren fra fjeldets top hejses ned i et reb, til han får fodfæste på en »hylde«, hvorfra han »flejer« fuglene i flugten. Redskabet hertil består af et net, der er fastgjort til en 3 meter lang stang, med hvilket redskab han enkeltvis fanger en fugl ind og drejer halsen om på den. På havet under fangststedet venter en båd da på de nedkastede, døde fugle, og på en heldig dag med godt vejr kan resultatet ofte tælles med hundreder af fugle, idet bestanden af disse mere er hundredtusinder end titusinder.

Indsamlingen af æg (lomviens og mågens med flere) foregår ligeledes ved nedhejsning af manden til en hylde med reder.

Men også på fjeldenes landside findes et rigt fugleliv, hvor her skal nævnes lunden (søpapegøjen) og den totalt fredede Tjaldur, der er øernes nationale fugl, og som kommer fra sydlige egne hvert år den 12. marts på Grækaris messedag, hvor skolerne har fridag til udflugt for at hylde forårets komme.

Turistbesøg på Færøerne finder nu sted i stadig større omfang – og ikke uden grund, da den storladne natur og folkets særprægede gæstfrihed gør den fremmedes ophold til en enestående oplevelse. Englænderen kom måske mest for at pleje sin interesse for lystfiskeri, enten det nu drejer sig om laks fra de mange fjeldsøer, eller han kommer med et bådlag ud på et dagligdags hjemmefiskeri efter torsk, helleflynder eller anden fiskeart.

Danskeren, der nu fra Kastrup kommer til Færøerne på godt 3 timer, rejser måske mere for at lære folket og landet bedre at kende, og heller ikke han undgår at få en oplevelse for livet foruden ofte nye trofaste venskaber.

Juni måned er da nok den bedste tid for et besøg. Der er gode hoteller i Thorshavn, og det færøske turistbureau i byen vil næsten altid kunne anvise udmærkede overnatningsmuligheder og forplejning ude omkring i landet.

Omkring fra den 20. maj til sidst i juli måned er fyrvæsenets fyr alle slukkede om Færøerne, for da er det daglyst hele døgnet, bortset fra et par timer midt om natten, hvor der dog er »skumring«. Derfor opleves i juni måned, at aftenrøden på vest- og nordhimlen skifter jævnt gennem alle spektrets farver over i morgenrøden, hvis det er nogenlunde klart vejrlig.

Digteren Nis Petersen havde under et færøbesøg en naturoplevelse, som han har skildret i sin sædvanlige poetiske indleven. Det var på en stormfuld sommerdag, hvor han beskriver en elv, der fosser ned af en fjeldside, men da elven når fjeldest kant, hvorfra dens vandmasser skulle styrte i havet, gribes vandet af de stærke vinde og kastes lodret opad, så hans digterøje ser elven trodse selve tyngdeloven ved at tvinges og kastes opad og derefter bagud tilbage ind over fjeldet. En sådan naturoplevelse skal der dog nok et digtersind til for ret at give udtryk for det i ord.

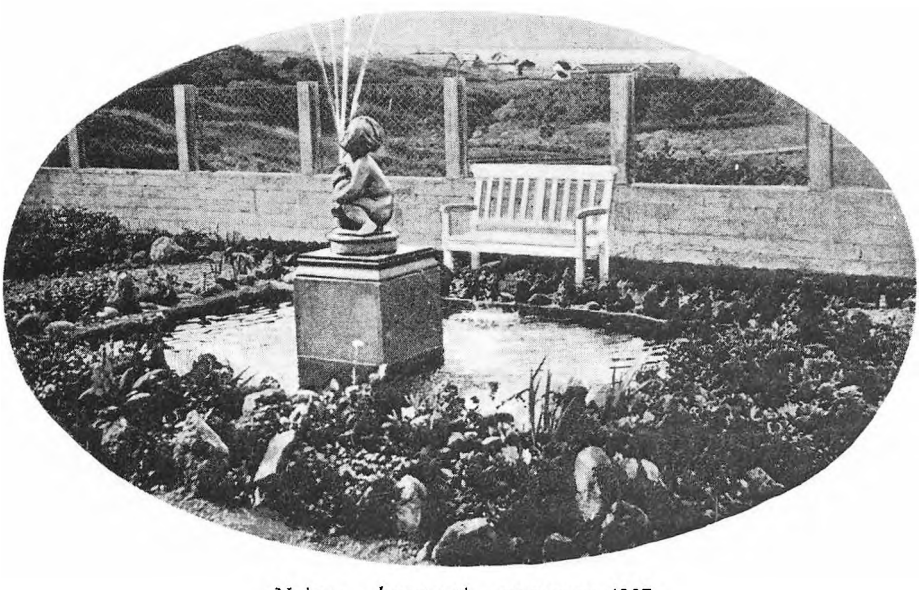
En anden overvældende naturoplevelse lidt senere end netop juni måned er det, når *nordlyset* i en aften- eller nattetime fortryller nordhimlen, dels med et farvemættet og lysende stråletæppe med bølgende drapperier, hvorimellem alle mælkevejens og firmamentets stjerner synes inddraget til en overjordisk og fejende balletdans, der forandres i form og skønhed fra minut til minut, men aldrig er stillestående i dette fænomens skiftende bevægelighed. Det er som har Skaberen selv indbudt stjernerne i universet til en munter ballet og som belysningseffekt har samlet alle farvenuancer

over det eventyrlige sceneri. – Også i Danmark kan nordlys en sjælden gang iagttages på klare efterårsaftener, men da kun som et genskin på nordhimlen noget lignende fuldmåneskin, men vistnok aldrig med foran beskrevne pragtfulde sceneri, som det opleves set fra Færøerne eller Nordnorge.

Nordlysets hyppighed er konstateret faldende sammen med solpletter, hvorfor man i år med mange solpletter også oplever mange nordlys.

Nordmanden Kr. Birkeland har som videnskabsmand hævdet, at nordlys må hidrøre fra elektriske katodestråler, udgået fra solen og draget ind mod jordens poler.

Med disse spredte oplysninger om Færøernes land, folk og naturoplevelser, som den tilrejsende turist kan være heldig at få del i, vil da de følgende sider være til rådighed for dette lille skrift egentlige ærinde.

»Naina« – haveparti – sommeren 1937.

NAINA SCHARLA NIELSEN

Elever og personalet på husholdningsskolen i 1929, hvor Naina Scharla står yderst til højre i hvidt og sygeplejersken ved siden af i mørk frakke.

Vi kender bynavnet »Nain« fra Lukas 7, 11, og som bynavn betød det »et yndigt sted«.

En lille pige, der den 29. august 1893 blev født i landsbyen Bromme på Sjælland, fik af forældrene navnet Naina Scharla Nielsen, da de syntes, hun var en så yndig pige, at dette navn klædte hende og lød musikalsk yndigt ligesom bynavnet. Faderen var tømrermester Hans Peter Nielsen, Bromme, men nogen tid efter Nainas fødsel flyttede familien til Lynge, lidt syd for Sorø, da moderens barndomshjem var beliggende i denne landsby. Moderens navn var Kirsten Marie, født Petersen, og hun fik der hvervet som bestyrerinde af den stedlige telefoncentral.

Nogle år efter endt skolegang i Lynge blev Naina, der var en dygtig og kvik ung pige, antaget som elev på »Ankerhus«, som var et landskendt og meget søgt husholdningsseminarium under ledelse af fru Margrethe Laurit-

zen, der besad en kristen kvindes største pryd ved at udstråle både kærlighed og myndighed i sin personlighed. Begge disse egenskaber kom i rigt mål eleverne til gode i deres udvikling med at være godt udrustede til at kunne gå ind i lederstillinger i samfundet. Også for der at være det lys og salt, hvormed Jesus Kristus betegner sine troende disciple, at de er .

Efter at have været lærerinde på nogle sjællandske skoler, hvor Naina her var blevet knyttet til flere færøske elever, drev eventyrlyst og udlængsel den friske unge pige til Færøerne, også tilskyndet dertil af sine færøske venner, for at undersøge forholdene der. Hun blev hurtigt klar over, at der var et stort behov for husholdningsoplæring. Nogle kurser, hun etablerede både i Thorshavn og på flere bygder, bekræftede hende tydeligt i, at der var grundlag for at oprette en egentlig husholdningsskole, og hun gik straks i gang med planernes virkeliggørelse i tro på, at hun var kaldet dertil både af Gud og mennesker. Først arbejdede hun dog i lejede lokaliteter, der meget hurtigt blev for små, men i 1929 stod den statsanerkendte færøske husholdningsskole færdigbygget i byens østlige udkant med plads til en lille snes kostskoleelever, og i de følgende år var alle pladser fuldt optaget.

Som interesserede venner og medhjælpere fik hun til skolen knyttet landbrugskonsulent Mads Winther Lützen og frue. Han som havebrugslærer, og hun som vævelærerinde, idet Naina selv underviste i øvrige håndårbejder.

Til undervisning i barnepleje og nødhjælp ved ulykker samt almindelig hygiejne fik Naina til skolen knyttet en sygeplejerske, som i 1926 var kommet til Færøerne for i Thorshavn kirke den 29. april at blive viet af gamle provst Jakob Dahl til en ung postassistent, der få år forinden var blevet forflyttet til tjeneste ved postkontoret i Thorshavn. De byggede i 1928 eget hus på Tinghusvejen, hvorfra der kun var få minutters gang til den nye husholdningsskole, der blev taget i brug i 1929.

Men Nainas gode helbred varede kun til få års virksomhed, hvor hun hvert skoleår kunne glæde sig over fuldt hus af elever, der kom rejsende fra næsten alle bygder på Færøerne.

Allerede da hun i 1930 foretog en rejse til Amerika på familiebesøg, havde de første tegn på alvorlig sygdom vist sig, men hun fik lov til at rejse af sin læge, dog tilrådet at lade sig helbredsundersøge snarest efter rejsen. Dette skete også og afslørede, at hun desværre led af en allerede noget fremskreden kræftsygdom. Denne gjorde gentagne hospitalsindlæggelser nødvendig i de kommende år. Men imellem disse passede hun sin skole indtil de mindste enkeltheder og med omhu for den enkelte elev – hvoraf mange, endnu levende ældre husmødre, mindes denne noble, kristne personlighed, som aldrig sparede sig selv eller klagede over smerter eller andet, men øste ud over sine omgivelser med al sin glade livsvilje i troen på den Herre og Gud, til hvem hun var døbt som barn med et levende håb.

Naina nåede også under sin sygdomstid at samle sin viden i en lille bog med titlen: »Opskriftsbog fra Færøernes Husholdningsskole«, der udkom i 1934 efter Nainas død, og som forlængst er udsolgt.

En smuk sommerdag 1934 blev sygeplejersken, der jo som nævnt boede i nærheden, tilkaldt fra skolen om at komme straks, og det viste sig, at sygdommen nu var tængt ud i knoglerne, der under store smerter var nær ved det endelige sammenbrud.

Men til det sidste levede hun med fremtiden i sine tanker, der sammen med sygeplejersken tumlede med planer om at indrette en tilbygget fløj til skolen, hvor et lille antal syge og trætte husmødre kunne blive plejet og få en hviletid med kostforplejning fra skolen. Man må mindes det gamle ord, der lyder: »Siger lægen at du skal dø i morgen, så skynd dig at plante et træ i dag«. Dette drøftede de to kvinder som fremtidsønske og -planer.

Men Nainas livsdage var udrundne, skønt hun kun var 41 år gammel. Hun blev for sidste gang overført til hospitalet, hvor hun døde den 8. september 1934 – man tør sige efter et flittigt, dygtigt og rigt samt lykkeligt liv, selv om det kun blev 41 år, trods levende planer mange år fremover.

Efter en højtidelig stund på skolen, hvor en stor kreds af venner og elever var samlede og sang »Naina«s kæreste sang: »Sølvsnoren brister dog engang« inden kisten kørtes til det ventende skib, blev »Naina« den 20. september 1934 begravet på Lynge kirkegård, syd for Sorø, og på hendes grav står en stor sten af færøsk basalt, hvorpå er indhugget, foruden navn og data:

»Venner og elever på Færøerne rejste dette minde – «

Nainas testamente indsatte hendes venner og medarbejdere, værelærerinden og sygeplejersken som »executores testamenti« – de, som skulle være ansvarlige for, at hendes sidste vilje blev fulgt. Dette gik i korthed ud på, at når boet var gjort op, og familiearvingerne var tilgodeset, skulle eventuelle rester af midlerne bruges til at indrette skolebygningen til et hvilehjem for færøske kvinder eller til en kapitaldannelse, som kunne yde rejse og ophold på sådanne institutioner i Danmark.

For i henhold hertil at undersøge mulighederne blev der da rettet henvendelse til en kreds af kvinder og mænd, som måtte antages at have interesse for en sådan sag, og allerede i oktober samme år fik man arrangeret en sammenkomst, hvori også deltog formændene for lagting, byråd, amtslægen, hospitalets overlæge og sygekasserne samt førnævnte landbrugskonsulent med frue.

Efter at skolebygningen var nøje undersøgt, fandt man, at denne var uegnet til ophold for syge mennesker, hvorfor det besluttedes at søge huset solgt og finde en egnet plads til en nybygning, men de tilstedeværende

personer var alle villige til at indtræde i en foreløbig bestyrelse for en selvejende institution med navnet »Hvildarheimid NAINA«.

Man opfordrede postassistenten til at varetage formandsposten i bestyrelsen, men da han mente at kunne gøre mere nytte som sekretær for bestyrelsen og dennes formand, foreslog han landbrugskonsulenten som formand, hvilket blev godtaget. Samtidig blev sygeplejersken valgt som hjemmets første forstanderinde.

Hermed var der således givet »grønt lys« for det nye foretagende, som af de sagkyndige (amtslæge og sygekasseformand) hævdedes at have været savnet længe i sundhedstjenesten på Færøerne.

Boets opgørelse trak noget længe ud, da der var umyndige arvinger i Amerika, men da det var endelig afsluttet nogle måneder efter, viste det sig, at der til det påtænkte hjem kun var en rest på omkring 5.000 kr., medens en nybygning beregnedes at ville koste mindst 50.000 kr., foruden inventar og udstyr, hvilket jo var mange penge i trediverne.

Der måtte således skaffes yderligere midler, hvis sagen skulle have mulighed for at gennemføres, og det var man enige om, at den skulle.

Øvre del af hall med ovenlys.

Og først blev der så lagt op til en indsamlingskampagne overalt på Færøerne. Samtidig fik sygeplejersken flere gange rejselejlighed til Danmark ved at ledsage nogle patienter, der fra hospitalet skulle overføres til danske statshospitaler. Og i de følgende måneder besøgte hun alle, hun kunne tænke sig at ville søttte sagen med et gavebeløb.

Medens der ifølge færøske indsamlingslister af 3.200 bidragydere (herunder 800 skolebørn, der villigt ville gøre noget for deres kære mor), blev ydet næsten 15.000 kroner, beløb de danske bidrag sig til over 22.000 kroner med gaver fra dronning Alexandrine til en lang række privatpersoner, banker, institutioner samt firmaer med handelsforbindelse til Færøerne.

Desuden benyttede sygeplejersken tiden i Danmark til besøg på flere rekonvalescenthjem for der at indhøste erfaringer om, hvordan sagen bedst kunne gennemføres i planlægningen.

Et passende grundareal havde amtmand Hj. Ringberg imens fundet til hjemmet i plantagens nordlige udkant tæt ved fodboldpladsen og til den anden side til den i sin tid af det danske hedeselskab anlagte plantage nord for byen (siden da har Thorshavns vældige udbygning medført, at hjemmet efterhånden må siges at være beliggende inde i byen).

Under opholdet i København havde sygeplejersken også henvendt sig til Dansk Cementcentrals hovedkontor og over for chefdirektøren fremsat forslag om at iværksætte et kursus på Færøerne i jernbetonstøbte huse, som på dette tidspunkt var så temmelig ukendte på disse øer.

Direktøren drøftede tanken med sine ingeniører og arkitekter, og man var i ledelsen så interesserede, at byggeplanerne fik værdifuld støtte derved, at firmaet dels ydede omkostningerne ved at lade samtlige detailtegninger udføre gratis, dels ville bekoste oprejsen af en ledende konstruktør, foruden at al cement til byggeriet ville blive leveret til under halv pris gennem den lokale færøske forhandler.

Allerede i juni 1935 kunne arbejdet påbegyndes, efter at der fra mange forskellige pladser på Færøerne havde meldt sig 28 mand til det førnævnte kursus, hvor arbejderne efter aftale skulle have udbetalt halv normal timeløn mod iøvrigt gratis undervisning. Den lovede udsendte konstruktør, Spanggård Dragsbæk fra A/S Danalith, Aarhus, var også ankommet og han holdt i den følgende tid nogle aftener foredrag i byen om jernbetonstøbte huse, der senere skulle vise sig ved billigere vedligeholdelse at blive foretrukket i mange tilfælde fremfor tidligere tiders træbyggede huse.

Bygningen, der er opført som helstøbt jernbetonhus i tre etager på 187 kv.-meter bebygget areal, må således kunne betegnes som et mønsterhus fra først af, hvad kvalitet angår.

Det af den lokale arkitekt beregnede overslag til bygningens opførelse viste sig desværre at være for lavt ansat, selv om man fremskyndte arbejdet mest muligt for at undgå de prisstigninger, som de urolige forhold i Europa lod ane, og selv om mange af leverandørerne havde leveret materialer med

store rabatter af hensyn til formålet (således på vinduesglas, tag- og gulvbelægning), foruden førnævnte ret billige arbejdskraft. Men på forunderlig måde slap man igennem de mest kritiske situationer. – Således stod man på et tidspunkt uden mulighed for at kunne betale den lille ugeløn til de 28 mand, som arbejdede på det oprettede kursus.

Det kommende bestyrerpar, der naturligvis skulle bo på hjemmet, fik da besøg af en mand, som gerne ønskede at overtage deres ret nybyggede privathjem på Tinghusvejen. Og han var i stand til at lægge købesummen kontant på bordet med det fulde beløb, hvorved alle økonomiske sorger var som blæst bort indtil videre.

Den 23. februar 1936 kunne der holdes indvielseshøjtid ved provst Jakob Dahl, der stående et stykke oppe på trappen i hall'en op til 1. sal lyste den gamle velsignelse over hjemmet og dets fremtidige virksomhed, med tanke på de patienter, som her skulle finde hvile og nye kræfter til dagens gerning derhjemme i deres egne små hjem.

En solskinsdag – »Naina« 1939.

HVILEHJEMMET »NAINA«

Straks efter førnævnte højtidelighed den 23. februar 1936 blev hjemmet taget i brug, og ved skrivelse fra socialministeriet af 23. april 1936 blev hjemmet godkendt af staten, hvorved sygekasserne kunne betale for de af lægerne indlagte patienter. Hjemmet fik dog en trang økonomisk start i de første driftsår. Som bekendt var »trediverne« kriseår med stor arbejdsløshed og økonomisk depression. Selv om sygekasserne fra starten kun var beregnet at skulle betale 2,50 kr. pr. patientdag, varede det længe, før sygekasserne sluttede op bag denne sag, der da var ganske ny på Færøerne, og de offentlige tilskud var ligeledes i underkanten af det rimelige og forsvarlige.

Men som ved vanskelighederne under bygningens opførelse, indtraf der også under den daglige husførelse forunderlige episoder. Således havde hjemmet en dag besøg af redaktør Knud Poulsen fra Berlingske Tidende.

Det skete da, at køkkenassistenten kom ind i stuen til os og bad om 1 kr. og 50 øre til fisk, da fiskemanden var kommet i køkkenet med frisk fisk. Hun fik imidlertid som svar, at der ikke var så meget som een krone at betale med, så manden måtte vente med betaling til næste uge.

Redaktøren lagde straks det lille beløb på bordet, og samtidig bad han om at måtte låne telefonen. Resultatet af det telefontelegram han sendte til København var, at der fra det gamle blindeselskab »Kjæden« kort efter kom et tilskud til hjemmet på 5.000 kroner mod, at hjemmet skulle modtage blinde og svagtseende af såvel mænd som kvinder, når plads fandtes.

Hvorledes klaredes økonomien i de vanskelige »tredivere«?

Jo, – når den almægtige Gud kalder mennesker til en gerning i sin vingård, sker dette med visdom i sin plan. Først af alt udruster han sine tjenere med kærlighed til gerningen, og så sker der så meget stort selv i skrøbelige mennesker.

Ifølge hjemmets første driftsregnskaber, indsendt bl. a. til sygekassedirektoratet og lagtinget m. fl., er der som indtægt ført beløbene for »ikke udbetalt lønning til forstanderinden og amtslægens honorar som tilsynsførende læge«, idet disse beløb dog også er ført normalt til udgift i regnskabet.

Samtidig havde hjemmets sekretær den fordel ved hvert månedsskifte at kunne hente sin månedslønning på postkontoret, og med disse penge i den ene hånd og nogle regninger til »Naina« i den anden, kunne han da lykkelig gå rundt og betale de vigtigste beløb til hjemmets leverandører, som derved aldrig betragtede »Naina« blandt deres upålidelige kunder og derfor også gav os gode betingelser ved indkøb. Dette betød også for hjemmets bestyrerpar, som jo modtog alt til livets ophold, og som yderligere kun havde et beskedent behov for kontante midler, at de kunne stå frit i deres arbejde ved at vide sig uafhængige af at være til nogen økonomisk byrde for det arbejde, de var betroet. Netop dette vil det frihedselskende færøske folk fuldtud forstå og bifalde, selv om verden smiler overbærende og kalder det dårskab.

Men som ovenfor sagt var det Herren, som skænkede os denne kærlighed, hvorfor også her æren alene tilkommer Gud, medens lykken ved tjenesten blev velsignelse og gave til os.

Vort store ønske og håb var stadig, at vi til sin tid, når vi måtte rejse til Danmark, hvor vore gamle mødre og andre syge i familien havde krav på os, at vi da kunne efterlade »Naina« uden gæld og med en reserve. Og Herren, der altid svarer på bøn med kærlig vilje, lod dette lykkes, yderligere ved en gave og ved en arv fra gode, forstående mennesker, og vi kunne i 1946 efter krigen rejse meget lykkelige og taknemlige til vor familie i Danmark.

En anden situation fra tiden før den anden verdenskrig skal her også fortælles om. Stuepigen kom ned i køkkenet, hvor sygeplejersken var optaget med nogen diættilberedning, og sagde, at der ventede et par fremmede damer, som gerne ville hilse på hende. Det viste sig at være to norske damer, hvoraf den ene fortalte, at hun var fra en ganske lille ø i skærgården ved det nordligste Norge. Hun fortalte, at hun i drømme så et stort hvidt hus med en dame i hvid kjole stående på trappen foran huset. Og der blev sagt til hende, at hun skulle rejse til Færøerne og sige til den hvidklædte kvinde, at Guds Aand var og altid ville forblive over gerningen i dette hus.

Om morgenen huskede hun klart drømmen, men hun vidste end ikke, hvor Færøerne var beliggende, og først da hun havde spurgt sig for, fik hun at vide, at disse atlanterhavsøer lå et døgns sejlads vest for Bergen.

Så optaget af tanken om det hvide hus var hun, at hun formåede en veninde til at ledsage sig på rejsen, først den lange vej til Bergen, og derfra med det Bergenske Dampskibsselskab S/S »Lyra« til Thorshavn, hvor hun så måtte prøve at finde det hvide hus. En dag gik de to damer i udkanten af byen ad Dalavegur, der passerer langs plantagen, vest for denne, hvor nogle arbejdere var beskæftiget med vejarbejde. De så da taget på en hvid bygning på plantagens anden side og spurgte en arbejder, hvad det var for

et hus. Da hun fik høre, at det var et sygehjem for kvinder, sagde hun glad til sin ledsager: »Her er vi ved vort mål – vi må straks derover«.

Og kort tid efter stod de da i hjemmets hall', hvor de lidt senere fik hilst på den hvidklædte sygeplejerske og fik anvist en god siddeplads i stuen. Her overbragte den norske dame den sjældne og særprægede hilsen, som var betroet hende at rejse den lange vej med.

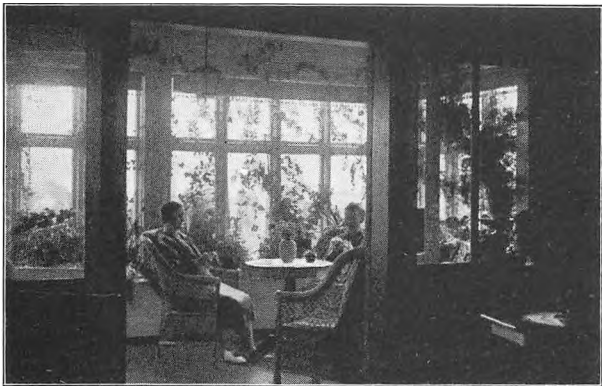
Krigsårene var på Færøerne som på alle havområder hårde mod al skibsfart. Tyskerne havde en base i Stavanger, hvorfra de sendte bombefly over havet til Færøerne. Næsten hver dag klokken 13 præcis lød der luftalarm over Skålefjord ved Østerø samt Thorshavn, vel mest for i dette område at finde engelske skibe som mål for deres bomber. – En dag var der fodboldkamp i Fuglefjord på Østerø, hvor England og Færøerne skulle dyste. Og naturligvis skulle alle til denne dyst, også de engelske soldater, der betjente en fast kanonstilling ved Nes, beliggende ved indsejlingen til Skålefjord, hvor luftforsvaret var særlig vigtigt. Men denne dag var alt engelsk personel til fodboldkamp, idet kokken dog havde vagten og ansvaret for kanonstillingen. Da der blev givet luftalarm til Nes, sprang kokken straks til kanonen, som han nåede i det øjeblik, da flyet var lige over Nes. Kokken sigtede og skød, og flyet styrtede straks brændende i havet. Han havde opnået en fuldtræffer, vist nok en af de få fra engelsk side, der skete gennem de fem lange år.

Men ellers var hændelserne mere ublandet dystre for Færøerne, og statistikken kan oplyse, at i forhold til folketallet var der flere faldne færinger på havet, end noget andet land havde faldne på Europas slagmarker. Tyske bombefly skød hensynsløst på færøske fiskeskibe, og de mange udlagte minefelter sendte ofte arbejdende eller sejlende fiskeskibe til havets bund med hele besætninger.

Ofte måtte sygeplejersken gå den tunge gang fra stue til stue med budskaber om dødens høst på havet. Alene på en enkelt dag drejede det sig om en bombesprængt færøsk trawler, af hvis besætnings pårørende »Naina« havde seks patienter, hvoraf den ene havde mistet sin mand, en søn og en broder, der alle havde været med samme skib. Der blev sørget for en middagsmad i ro og hygge, og efter middag, hvor alle patienter efter fast regel skulle gå rigtigt i seng til en hviletime, gik sygeplejersken da langsomt fra stue til stue og talte med hver enkelt om ulykken, der var sket. Dette måtte ske meget varsomt, også til dem, der ikke havde pårørende med trawleren, da de jo alle havde slægtninge ude med fiskeskibe og derfor levede under stadig bekymring om deres skæbne. Det er ikke underligt, om mange færøske kvinder let bliver nervøse og rastløse. – Da sygeplejersken kom til den sidste dør og bankede på døren, blev der svaret »kom«. Og hun gik ind og så, at de tre patienter, der havde denne stue, alle lå knælende ved hver sin seng. »Åh, undskyld«, sagde hun højt, »men der blev jo sagt »kom«, da jeg bankede på døren«. En af kvinderne sagde da stilfær-

digt: »Vi var så bekymrede for Dem, for De så så bleg og overtræt ud, at vi blev enige om at bede sammen til Gud, om De må få hans velsignelse og nye kræfter – for vi kan jo ikke undvære Dem blandt os«. Der fulgte yderligere et lille kærligt smil med disse sidste ord, som virkelig skabte, hvad de nævnede. Og dermed var sygeplejerskens byrde lettet så meget, at hun roligt kunne tale med den enkelte, hvem ulykken havde ramt så hårdt.

Færøske kvinders livsindstilling er præget af den livets alvor, de lever under. Før krigstiden kunne man regne med, at selv om der var mange fattige og trætte husmødre, så fandt man ingen proletartyper mellem dem – der kendtes intet »slum«-begreb, som navnlig storbyerne i den øvrige verden er belastet med. – Derimod kunne man bestandig møde en sjælsadel hos disse kvinder, som havde sin grundvold dybt fæstnet i ægte kristen tro og kultur, nedarvet fra generation til generation og personlig oplevelse af velsignelsen og glæden deri. Derfor blev det en så stor berigelse for os to, som var betroet at færdes blandt disse kvinder og få givet at kunne støtte dem både åndeligt og med saglig omsorg for sygdom og træthed.

Verandaen set fra dagligstuen – sommeren 1937.

EN MILEPÆL I »NAINA«S HISTORIE

Krigsårene 1940–45 var økonomisk en opgangstid for Færøerne, selv om »medaljen« havde en bagside ligesom i andre lande, der gør springet fra fattige kår til at blive et velstands- eller endog for mange et overflodssamfund. Den langfartsfisker, som før krigsårene havde haft et årsudbytte af de lange fisketure til Grønland og Island på 800–1.000 kroner, fik ofte ved afregningen at vide fra skibsrederen, at hans hustru under hans fravær til hjemmets opretholdelse havde indkøbt varer i butikshandelen for 1.200 kr., således at købmanden og rederen, der gerne var samme person, havde et resttilgodehavende. Men fiskeren fik samtidig venligt at vide, at det skulle han ikke tage for tungt, for han var som en dygtig og flittig mand velkommen til næste års fiskeri. På denne måde blev fiskerfamilien faktisk stavnsbundet til sin og rederens hjemstavn, og i den følgende vinters indtægtsløshed øgedes gælden kun yderligere, for familien skulle jo leve og forbruge det nødvendigste.

Selv om fiskeriindtægten i årene efter krigen steg fra de 800 kr. til for manges vedkommende indtil 50.000 kr. eller mere, fulgte inflationen med i samme tempo, og det betød på Færøerne som andre steder i verden, at de negative sider i livsindstillingen voksede om kap med pengenes værdi – og gav sig udslag i utilfredshed, begær efter mere, misundelse og andre dårlige egenskaber. Kort sagt, menneskekvaliteten led derunder, og det skabte ligesom andre steder ufred og stridigheder på arbejdspladserne.

Det blev almindeligt for både ældre som unge at rejse ud i verden for at søge arbejde, og så manglede hjemlandet deres arbejdskraft, hvilket for husmødrene betød øget arbejdsbyrde i og udenfor hjemmene, selv om de udrejste vel nok i nogen grad sendte underhold hjem til familien.

Medens en institution som »Naina« altid havde haft det let ved at kunne disponere over al fornøden arbejdsmedhjælp, som gerne selv meldte sig til tjeneste, blev det efterhånden vanskeligere og til sidst næsten umuligt at skaffe den fornødne hushjælp. Det samme var tilfældet med at skaffe håndværkere til at holde bygningen vedlige. Samtidig udsugede inflationen hjemmets økonomi, og tilsammen udvirkede disse forhold gennem en længere årrække, at hjemmets bestyrelse med beklagelse måtte erkende, at der manglede driftsmidler og personale, foruden at bygningen manglede den nødvendigste vedligeholdelse trods afholdelse af en stor og vellykket basar.

Under disse forhold måtte man træffe beslutning om at standse driften af hjemmet indtil videre. Dette skete da i sommeren 1963, hvor man måtte opgive at videreføre arbejdet under de givne forhold som anført foran.

Men der viste sig hurtigt at ske også meget andet.

En kreds af færøske kvinder protesterede offentlig i aviserne og på anden tænkelig måde over hjemmets lukning, som de fandt urimelig, forkastelig – ja, indtil udtryk som ulovlig under henvisning til hjemmets statutter og oprindelse – også fordi hjemmet efterhånden havde oparbejdet offentlig status på linie med sygehusene.

Vel også under pres fra denne kritik, besluttede bestyrelsens formand (daværende biskop Jakob Joensen) sig for en sidste udvej, idet han i november 1964 telefonerede til føromtalte sygeplejerske og hendes mand, som i 1935–36 havde sørget for »Naina«s opførelse, og som pensionister nu boede i Lyngby ved København. Biskoppen fik et klart »ja« til opfordringen om at komme omgående til hjælp for den »strandede« institution og forsøge, om den igen kunne gøres »klar«. I november 1964 var de da begge igen på deres fra de lykkelige ungdomsårs gamle arbejdsplads, hvor forstående lokale kvinder allerede var gået i arbejdet og nogle få patienter var modtaget under de ret primitive forhold. Der fulgte nu nogle travle måneder, hvor det lykkedes at finde yderligere personale, som alle var villige til at medarbejde på hjemmets genoplukning, ligesom der ved henvendelse til banker, sparekassen og andre muligheder blev skaffet de fornødne midler til formålet.

Og den gamle kendsgerning: At hvedekornet må dø for at kunne få liv igen, ikke blot er en evangelisk sandhed, men at det her på helt realistisk, »verdslig« grund beviste sig selv. Hjemmets lukning tidligere på året var også på anden måde af positiv karakter ved at bekræfte, at først når et gode mistes, bliver dets værdi synligt for og erkendes af alle.

Der blev virkeligt løftet i flok under godt og glad fællesskab i disse måneders arbejde. Fra lagting og byråd blev der givet tilsagn om fornøden støtte i fremtiden, nu hjemmet var genåbnet, foruden at en del private personer ydede rundhåndet støtte.

Nu – i 1976 – har hjemmet to toiletter samt brusebad på 1. sal, således at der nu er ialt 4 toiletter og 1 badeværelse med kar + håndbruse, foruden at hvert soveværelse er forsynet med en lænestol og kommode. Disse forbedringer har fundet sted efter 1965.

Det var en lykkelig måned i 1965, da man kunne meddele samtlige læger og sygehusene, at »Naina« nu atter var genåbnet til fuld normal belægning.

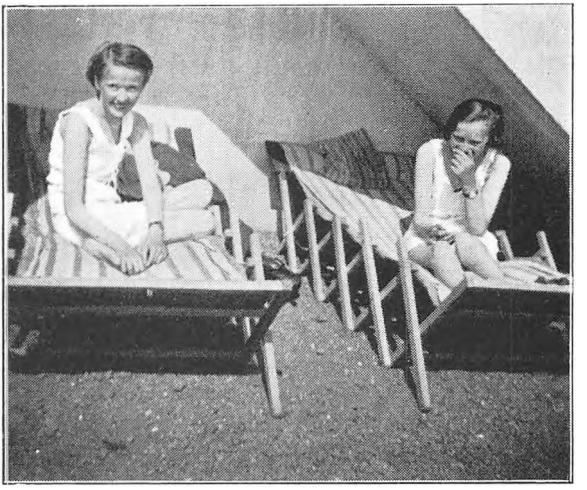
At takken herfor først og fremmest måtte vendes opad til den Herre og Gud, som aldrig svigter sine løfter, men at han, som begynder sin gerning her på jorden, også selv vil opretholde og fuldende den – ja, det er tanker,

som de, der fik glæden at samarbejde på »Naina«s genoplukning, ikke kunne undgå at have for øje.

Også det vigtigste blev givet dette hjem derved, at en af Færøernes dygtigste og højest agtede sygeplejersker påtog sig opgaven som leder og forstanderinde og i årene derefter har ledet dette arbejde indtil nu, da vi skriver året 1976, hvor hjemmet i de forløbne år har været fuldt optaget af patienter, og hvor det har vist sig, at også løfterne fra lagting og byråd blev holdt.

Denne lille beretning om »Hvilehjemmet »Naina« på Færøerne må dog få lov at vise tilbage til en af de foregående sider i hæftet, hvor der fortælles om den nordnorske kvindes lange rejse til Færøerne, alene med det ene formål at bringe en hilsen til hjemmets hvidklædte leder, om at Guds Aand var og ville forblive over gerningen i dette hus.

Og den samlede beretning i dette lille skrift har da haft til formål også at være et vidnesbyrd om Guds trofasthed mod sine løfter, således som hvert enkelt menneske kan og vil opleve det, når en tom (og måske ængstelig) menneskehånd trygt lægges i Guds gode Faderhånd, der rummer alt, hvad et menneske har behov for, og som gerne øser ud af sine gaver til hver, som i Jesu navn tager imod alt, hvad Gud i sin kærlighed og nåde vil give ved at sætte sine tjenere på arbejde i sin vingård, så de ikke skal stå ledige på torvet med tomme hænder (læs Matth. 20, 1–16).

Haveparti i solen – sommeren 1937.

HVILEHJEMMET »NAINA«S LEGATFOND

Fru Oluffa Brandt – 86 år gl.

Som en ganske særlig opmuntring for »Naina« kom i 1937 meddelelsen om »amtmand Dahlerups mindelegat«, stiftet af fru Oluffa Brandt, Odense, hvem sygeplejersken under sine førnævnte rejser havde besøgt og fortalt om det planlagte hvile- og rekonvalescenthjem på Færøerne. Fru Oluffa Brandt, der nu forlængst er død, var på dette tidspunkt for besøget fyldt 86 år (født i august 1851 i Thorshavn som datter af amtmand Dahlerup), men selvom hun måtte flytte fra Færøerne kun 10 år gammel med familien til Odense, hvor faderen var udnævnt til herredsfoged, glemte den lille Oluffa aldrig sine fødeøer, som hun aldrig mere skulle gense. Hun fortalte med glæde om barndomshjemmet med en så forunderlig frisk hukommelse, at hun kunne nævne stederne, hvor bestemte træer stod, – huskede sine legekammerater i Thorshavn, med hvilke hun endnu næsten 80 år efter stod i brevveksling med dem, der endnu levede. Det var dog ikke blot egne gode minder, der bevarede denne interesse, men også faderen var under sine arbejdsår på Færøerne kommet i nær kontakt med øernes befolkning. Han færdedes meget rundt på øerne og fattede under disse rejser en dybtgående forståelse af og interesse for de mange småkårshjem, som fandtes rundt om på øerne dengang som nu. Og interessen måtte hos denne varmhjertede mand nødvendig give sig udslag på forskellig vis. Og denne interesse svandt ikke ved rejsen til Odense. Gennem nogle år beholdt den nye herredsfoged sin tillidspost som landstingsmand, valgt på Færøerne, og den direkte forbindelse med øerne og

deres befolkning holdt sig gennem en lang årrække. Amtmandens datter er således – foruden gennem sine personlige minder – blevet indpodet med levende kærlighed til sine fødeøer gennem sin fader. Og når denne kærlighed fandt udtryk 3/4 århundrede senere i det nystiftede legat på 20.000 kr., så mener den, der skriver disse linier, at kunne spore tre samvirkende grunde, der har bevæget fru Brandt til denne beslutning, nemlig for det første mindet om faderen og herved at handle i hans ånd, hvilken grund er udtrykt i legatets navn. Dernæst kærligheden til fødestavnen, som rummede hendes dyrebareste barndomsminder, og endelig interessen for det nye færøske hvilehjem, som fru Brandt fra første færd fulgte med levende forståelse, først med en rundhåndet støtte til oprettelsen og senere ved at følge arbejdet fra måned til måned, og senest, efter at hjemmet var kommet godt i gang, at yde en støtte, der kunne strække sig år frem i tiden.

Det lykkedes bestyrelsen at få tilskud fra legatkapitalen, da bygningen i 1965 måtte gennemgå en hovedreparation, idet ellers kun renterne var tiltænkt som hjælp til ubemidlede patienter.

Men »Naina«s legatfond har senere gennem små og større gaver været i stand til at imødekomme de behov, der har meldt sig om støtte i enkelte tilfælde.

»Naina«s første patienter i 1936 med Mina (nævnt side 21) stående foran i midten.

BESØGSMINDER FRA »NAINA«

Under kongebesøget på Færøerne i 1936, fik »Naina« meddelt, at dronning Alexandrine ønskede at se det nye hvilehjem på et nærmere angivet tidspunkt.

Det øsregnede den pågældende dag, men dronningen kom til ønsket tid, beskyttet af en solid regnfrakke og iøvrigt veloplagt, venlig og som altid ved sådanne lejligheder ganske jævn og ligetil.

Et problem havde man haft med at finde blomster til dronningen – hvilke blomster, og hvem, der skulle overrække dem?

Det første var hurtigt afgjort ved, at der skulle ikke købes dyre indførte blomster, men der blev lavet en smuk blomsterkurv fyldt med solgule færøske »søljer« (engkabelejer), som kunne plukkes i overflod ganske tæt ved hjemmet i et område omkring en fossende elv, der under vandmangel også kunne forsyne hjemmet med rengøringsvand.

Og den ældste af patienterne, 75-årige Mina fra Hvidenæs, blev opfordret til at overrække blomsterkurven til dronningen. Mina havde aldrig som barn haft lejlighed til at lære hverken at læse eller skrive, men hun kunne høre med en god hukommelse, og hver søndag efter kirkegangen var det en fast regel, at hun skulle gengive præstens prædiken for sin gamle bedstefar, der var for skrøbelig til selv at kunne gå til kirke. Derfor lyttede Mina særlig opmærksom, og evangeliet blev levende for både bedstefar og Mina.

Nu var Mina selv gammel og skrøbelig og boede i en lille bygd ved navn Hvidenes, beliggende nordøst for Thorshavn. Hendes fattige stue var uden kakkelovn, og med det daglige brød var det ofte småt nok, så Minas helbred var tit skrantende. Hendes velmenende læge sørgede derfor for en årlig indlæggelse på hvilehjemmet i den koldeste tid, foruden når hun havde behov for ekstra pleje. Kort forinden dronningens besøg var Mina atter indlagt, og så var Mina altid taknemlig og glad. Da hun erfarede, at hun skulle være den udvalgte til at overrække dronningen blomster, fik hun meget travlt.

Hendes kjole blev efterset fra øverst til nederst og fik påsat rene, hvide bånd ved halsen, og hvad der ellers kunne pyntes på. Der var også en damefrisørinde blandt patienterne, og alle kappedes de om at gøre Mina så yndig som muligt. Dronningen var rundt overalt på hjemmet og undlod ingen detailler, og da Mina smilende overrakte sin blomsterkurv, glædede

det færøske blomsterflor synligt dronningen, og Mina strålede af glæde over det faste, varme kongelige håndtryk, hun fik som tak.

Den færøske kunstmaler Joensen Mykines, kendt Charlottenborgudstiller, var på dette tidspunkt også patient på »Naina«, og da dronningen var taget af sted, satte han sig på en stol og trak Mina hen på sit skød, idet han smilende sagde: »Så, Mina, nu kan du med den gamle præst Simeon sige ifølge Lukas 2, 29: Herre, nu lade du din tjener fare i fred, for nu har mine øjne set min dronning«. Men sandt er det, at Mina, som forhen ikke var regnet for noget i sin hjembygd, siden denne hændelse blev kendt, herefter blev agtet og respekteret på en ny måde, så dette ophold på »Naina« glemte Mina aldrig.

Samtidig modtog hjemmet også et velkomment besøg af arveprinsesse Caroline-Mathilde, medens kongen og arveprinsen besøgte statens forsøgsstation ved byen.

Parti af soveværelse – 1937.

Den 23. februar 1936 kom der postskib fra København til Thorshavn, og med denne post, der jo netop ankom på »Naina«s indvielsesdag, var der et brev fra lærerinde Emilie Juhlert, Nakskov, der som søster til postassistenten havde fulgt planerne om opførelsen af det påtænkte hvilehjem med levende interesse og ydet sin støtte dertil efter evne og med trofast forbøn, og nu sendte hun et digt til højtidsdagen, passende til at kunne synges på en gammel færøsk folkemelodi, der også bruges til den sønderjyske sang: »Påskeklokken kimed mildt . . .«.

Sangen blev sunget solo af en på hospitalet tjenestgørende diakonisse, stående på trappen op til 1. sal, kort efter at provst Dahl fra samme plads havde holdt sin indvielsestale.

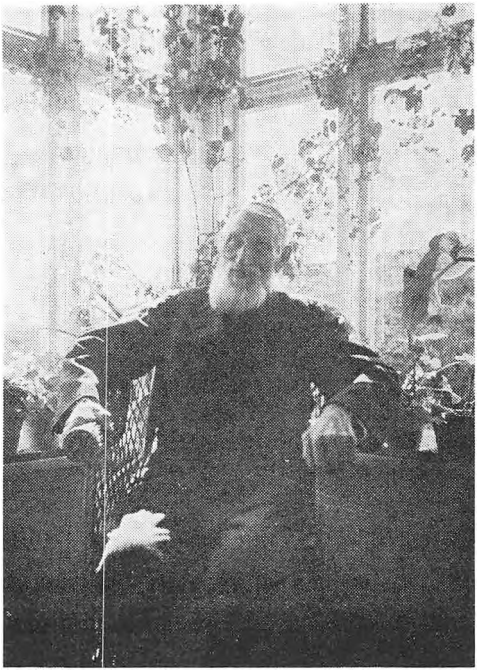
Det vil være naturligt at lade teksten til sangen afslutte beretningen om »Naina«:

Hvilehjemmet »Naina« står smykket til sin fest,
byder til sin arne nu mangen mødig gæst.
Lover Gud, dette hjem er hænders værk –
svage ven, kom trygt, bliv sund og stærk.

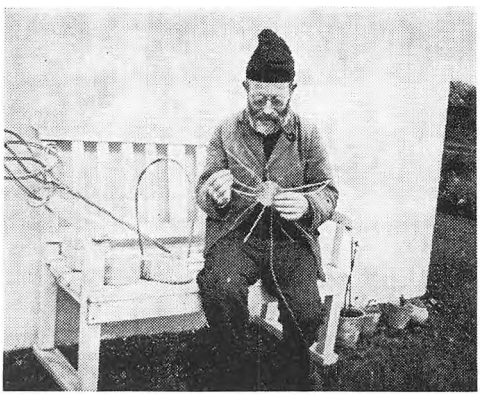
Hvilehjem for sjæl og sind, bygt på klippegrund –
må Gud Herren signe sit værk fra stund til stund.
Lover Gud, alle I, som nu her skal bo,
se, da strømmer fra det høje fred og ro.

Hvilehjemmet »Naina« står som et bud fra den,
der af hele hjertet blev Eders dyre ven.
Lover Gud, hun er gemt i hans Faderfavn,
men nu bærer hjemmet stedse hendes navn.

Hvilehjemmet »Naina« står smykket til sin fest,
byder til sin arne hver syg og sorgfuld gæst.
Slutter kreds om Guds værk, lover højt hans navn, –
han, som gemmer »Naina« i sin stærke favn.

Gamle, blinde Jogvan fra Arge.

Blind bygdemand, oplært til flettearbejde af små kurve. Han har ligesom gamle Jogvan, afbildet ovenfor, plads på »Kjæden«s værelse, der er omtalt midt på side 12 om det gamle blindeselskabs medvirken ved »Naina«s oprettelse og drift.

Bogladeprisen for dette hæfte er kr. 6,00, og eventuelt overskud ved salget vil ubeskåret tilgå hvilehjemmet »Naina«s legatfond, som yder hjælp til ubemidlede patienter under ophold på hjemmet.

»Naina«s hoveddør i krigsårene.

ISBN 87 997152-7-9